

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

Związek Gospodarczy Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim:
Sprawozdanie za rok 1929/30. Kraków, Drukarnia Związkowa, [1930], 19 stron

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt.
„Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39«
H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

ZEK GOSPODARCZY GAZOWNI I ZAKŁADÓW WODOCIĄGOWYCH
W PAŃSTWIE POLSKIM

SPRAWOZDANIE

ZA ROK

1929/30

DRUKARNIA ZWIĄZKOWA W KRAKOWIE.

ZWIA

5135. III.

ZWIĄZEK GOSPODARCZY GAZOWNI I ZAKŁADÓW WODOCIĄGOWYCH
W PAŃSTWIE POLSKIM

SPRAWOZDANIE

ZA ROK

1929/30

DRUKARNIA ZWIĄZKOWA W KRAKOWIE.

41178 III

~~5135 III~~

8, 1453/356/8

Władze Związku Gosp. Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskim na rok 1930/31.

Prezes: Inż. Antoni Dziurzyński, dyr. Gazowni Miejskiej w Poznaniu.

Wiceprezes: Inż. Czesław Swierczewski, dyr. Miejskich Zakładów Gazowych w Warszawie, prezes Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich.

Członkowie Zarządu:

1. Zarząd Miejskich Zakładów Gazowych w Warszawie (dyr. Czesław Swierczewski).
2. Dyrekcja Kanalizacji i Wodociągów miasta st. Warszawy (dyr. Włodzimierz Rabczewski, inż. Jan Pomorski).
3. Dyrekcja Gazowni Miejskiej w Poznaniu (dyr. Antoni Dziurzyński).
4. Dyrekcja Wodociągów Miejskich w Poznaniu (dyr. Antoni Kotowicz).
5. Dyrekcja Gazowni Miejskiej w Łodzi (dyr. Jan Kapusta).
6. Dyrekcja Zakładu Gazowego Miejskiego we Lwowie (dyr. Kazimierz Żardecki).
7. Dyrekcja Miejskich Zakładów Wodociągowych we Lwowie (dyr. Stanisław Alexandrowicz).
8. Dyrekcja Wodociągów Miejskich w Krakowie (dyr. Tadeusz Jaszczurowski).
9. Dyrekcja Krakowskiej Gazowni Miejskiej (dyr. Mieczysław Seifert).
10. Dyrekcja Gazowni Miejskiej w Bydgoszczy (dyr. Bronisław Klimczak).
11. Dyrekcja Gazowni Miejskiej w Grudziądzu (dyr. Stefan Barcz).
12. Dyrekcja Miejskiego Zakładu Światła, Siły i Wodociągów w Lesznie (dyr. Ludwik Bethge).
13. Dyrekcja Królewsko-Huckiej Gazowni S. A. w Królewskiej-Hucie (dyr. Bolesław Dalbor).
14. Dyrekcja Wodociągów Miejskich w Częstochowie (dyr. Kazimierz Knauer).
15. Dyrekcja Państwowego Wodociągu w Ciechocinku (dyr. St. Kozłowski).

Komisja Rewizyjna:

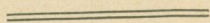
Inż. Baranowicz Roman, wicedyrektor Wodociągów i Kanalizacji w Warszawie.
Inż. Morawski Jan, dyrektor Gazowni, Wodociągów i Elektrowni w Tczewie.
Inż. Zaborowski Witold, dyrektor Gazowni w Kaliszu.

P. Myszkowski Adam, sekretarz Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich w Warszawie, Gazownia.

P. Foltąński Antoni, naczelnik buchalterji Wodociągów i Kanalizacji w Warszawie.

Dyrektor Związku: Inż. cyw. Józef Konopka.

Lokal Związku: Warszawa, ul. Nowogrodzka 40, tel. 334-26.

SPRAWOZDANIE ROCZNE

Związku Gospodarczego Gazowni i Zakładów Wodociągowych w P. P.
i
Protokół XII Walnego Zgromadzenia z dnia 10 maja 1930 r. w Drohobyczu.

Walne Zgromadzenie Związku odbyło się w Drohobyczu w sali Rady Miejskiej.

Obradom przewodniczył prezes Związku, inż. Antoni Dziurzyński, dyrektor Gazowni Miejskiej w Poznaniu.

Porządek obrad:

1. Sprawdzanie pełnomocnictw delegatów.
2. Odczytanie protokołu XI Walnego Zgromadzenia z dnia 23/VI 1929 r. w Poznaniu.
3. Sprawozdanie Zarządu.
4. Wybory.
5. Wolne wnioski.

ad 1) Sprawdzono obecność pełnomocników następujących członków Związku:

Bielsko	Gazownia	1 głos	dyr. Dietrich A.
Bydgoszcz	"	3 "	" Klimczak B.
Chełmża	"	1 "	" Marczewski
»Gazolina« S. A.	"	3 "	" Wieleżyński
Gniezno	"	1 "	" Pisula J.
Grudziądz	"	2 "	" Barcz St.
Jarocin	"	1 "	dec. Rogalski A.
Kalisz	"	1 "	dyr. Zaborowski
Kołomyja	"	1 "	" Ptaszek M.
Kraków	"	4 "	" Seifert M.
Królewska Huta	"	2 "	" Dalbor B.
Lublin	"	2 "	" Modrzejewski
Lwów	"	4 "	" Żardecki K.
Łódź	"	4 "	" Kapusta J.
Ostrzeszów	"	1 "	" Bąkowski L.
Poznań	"	5 "	" Dziurzyński
Stanisławów	"	1 "	" Brejner K.
Tarnów	"	2 "	inż. Dyndowicz
Tczew	"	1 "	dyr. Morawski J.
Toruń	"	2 "	dec. Basiński Ł.
Warszawa	"	5 "	dyr. Swierczewski
Bydgoszcz	Wodociąg	2 "	" Tubielewicz
Chełmża	"	1 "	" Marczewski
Częstochowa	"	1 "	" Knauer E.
Drohobycz	"	1 "	burm. Reutt

Jarocin	Wodociąg	1 głos	dec. Rogalski A.
Kraków	"	4 "	inż. Tokarski J.
Królewska Huta	"	2 "	dyr. Strzała F.
Lublin	"	1 "	" Turczynowicz
Lwów	"	4 "	" Alexandrowicz

Państwowe Wodociągi
na Górnym Śląsku,
Katowice

Poznań	Wodociąg	3 "	dyr. Kotowicz B.
Tarnów	"	2 "	inż. Dyndowicz St.
Toruń	"	1 "	dec. Basiński Ł.
Warszawa	"	5 "	dyr. Rabczewski

Polski Instytut Wodo-

ciągowo-Kanalizacyjny

Redakcja »Gaz i Woda«

dyr. Piekarski L.
red. dr. inż. Do-
liński J. i inż. Cza-
plicka J.

Zrzeszenie Gazowników
i Wodociągowców Pol-
skich

p. Myszkowski A.

Związek Gospodarczy

Gazowni i Zakładów

Wodociągowych w P. P.

dyr. Konopka

Razem 75 głosów

ad 2) Protokołu ostatniego Walnego Zgromadzenia nie odczytywano na wniosek dyr. Seiferta, ponieważ był rozesłany wszystkim członkom, a prócz tego drukowany w czasopiśmie »Gaz i Woda« i nikt nie podniósł żadnych sprzeciwów.

ad 3) Sprawozdanie Zarządu odczytał inż. Konopka, dyr. Związku.

Rzut oka na rozwój gazownictwa i wodociągów w r. 1929/30. Statystyka gazowni i wodociągów za rok 1929 nie jest jeszcze ukończona, ponieważ niektóre zakłady, mimo kilkakrotnych przypomnień, nie nadesłały sprawozdań. Dokładnych więc liczb nie można narazie przedstawić.

O ile jednak z danych otrzymanych dotąd od poszczególnych członków Związku widać, zakłady gazowe jak i wodociągowe rozwijają się normalnie, naogół zwiększając swą produkcję dość znacznie. Wyrób gazu w roku 1929 wynosił 162,981.130 m³, co w porównaniu z r. 1938, w którym wyprodukowano 160,229,679 m³ gazu, daje przyrost około 8%. Należy zaznaczyć, że od roku 1918 wzrost ten jest stały, co jest oznaką, że gazownie zwiększają swój zakres działania. Podobnie ma się sprawa i w wodociągach. Widać to również z inwestycji, które — aczkolwiek w małym zakresie — prawie we wszystkich zakładach były podejmowane.

Wielkie inwestycje przeprowadza Gazownia Poznańska, która buduje nową baterję, składającą się z 2 bloków pieców o ruchu ciągłym, systemu Koppersa; każdy piec posiada 8 pionowych komór. Baterja tych pieców wytwarzać będzie 85.000 m³ gazu na dobę.

Gazownia Krakowska wykończyła budowę czwartego pieca również systemu Koppersa, tak, że cała baterja pieców będzie obecnie dawać 38.000 m³ gazu na dobę.

Największe inwestycje przeprowadziła Gazownia Warszawska w zakładzie swym na Woli, gdzie buduje się nowa baterja pieców, o retortach pionowych i ruchu ciągłym, systemu Glover-West, na produkcję dobową przeszło 120.000 m³ gazu. Również wybudowano już nową kotłownię, a obecnie jest w budowie nowa aparatuwnia na sprawność dobową 120.000 m³ gazu i oczyszczalniki z suchem zamknięciem na taką samą sprawność. Wykończono też budowę laboratorium chemicznego, największego w Polsce w zakresie gazownictwa. Przy laboratorium urządzono gazownię doświadczalną o sprawności 5.000 m³ gazu na dobę. Laboratorium to ma ogromne znaczenie dla ogółu gazownictwa polskiego, które uzyskało instytucję, mogącą przeprowadzać wszelkiego rodzaju próby, doświadczenia i t. p.

W mniejszych gazowniach przeprowadzono również szereg inwestycji, tak przy budowie pieców, jak rozszerzeniu sieci gazociągów.

Z nowych budów należy podnieść wykonanie i puszczenie w ruch nowej gazowni miejskiej w Radomiu o sprawności dobowej 5.000 m³ gazu oraz zamierzenia budowy gazowni w Gdyni i we Włocławku. Budowę gazowni zainteresowały się również i inne miasta.

Nowością w Polsce jest projekt budowy gazociągów dalekosiężnych do przesyłania gazu z ko-

ksowni. Pierwszy taki gazociąg ma być budowany z koksowni Wolfgang w Rudzie koło Królewskiej Huty do Będzina, Sosnowca i Dąbrowy Górniczej. Gazociąg ten — zczasem — będzie przedłużony do Częstochowy.

Gaz ziemny może się poszczycić wspaniałym rozwojem, a to przez wybudowanie przez firmę »Gazolina« S. A. gazociągu z Daszawy do Lwowa. Byłoby pożądané, aby niebawem można było przystąpić do budowy dalszych linii, a przede wszystkim z Bitkowa do Stanisławowa.

Również bardzo znacznie rozwinął się przemysł gazolinowy oraz wyrób gazu, którego zastosowanie ma widoki dalszego rozwoju.

Wodociągi i sieć kanalizacji również rozwijają się w Polsce pomyślnie. W Warszawie przeprowadzono poważne inwestycje i powiększenie sieci tak wodociągowej jak i kanalizacyjnej. Najważniejszą inwestycją jest rozpoczęcie w r. 1929 budowy pośpiesznych filtrów systemu amerykańskiego, które będą dostarczały 180.000—250.000 m³ wody na dobę.

Podobnie inne miasta polskie przeprowadziły znaczne rozszerzenie sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Należy też zaznaczyć, że w r. 1929 zostały częściowo uruchomione wodociągi i kanalizacje, budowane przez firmę Ulen & Comp. w Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej, Kielcach, Radomiu, Lublinie i Piotrkowie. Roboty te jednak nie wykazały niestety dostatecznej solidności, doprowadzając miasta, posiadające pożyczkę Ulenowską, do trudności finansowych.

Z ważnych inwestycji trzeba jeszcze wymienić budowę wodociągów i kanalizacji w Gdyni, w Łodzi i w Drohobyczu oraz budowę nowych wodociągów na Górnym Śląsku, które przeprowadzają Państwowe Zakłady Wodociągowe w Katowicach.

Surowiec. Już w sprawozdaniu roku zeszłego Związek podniósł zły stan dostaw węgla dla zakładów komunalnych. Stan ten w r. 1929 nie poprawił się bynajmniej. Memorjały, składane w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, nie miały naogół większych następstw, a koncerny, czując się silne, o konsumenta nie dbały, czyniąc trudności w dostawach sortymentów i postępując bezwzględnie z niektórymi zakładami. Ceny węgla rosły stale, powodując wzrost kosztów produkcji gazu, a nawet wody. Wytworzyły się tego rodzaju stosunki, że pośrednicy otrzymują węgiel taniej, niż duże zakłady gazowe czy wodociągowe.

Samoobrona jest koniecznością, a będzie ona miała tylko wówczas poważne skutki, gdy członkowie Związku będą solidarni w postępowaniu. Tylko bowiem wspólne zakupywanie węgla przez członków Związku, ewentualnie wspólnie ze Związkiem Elektrowni Polskich, dać może pożądane rezultaty. Wszelkie inne poczynania są zupełnie bezprzedmiotowe. Wina obecnego stanu rzeczy leży i po naszej stronie, gdyż mimo nawoływania zakłady komunalne dotąd nie są w stanie pod tym względem silnie się zespolic.

Istniejący projekt zakupienia własnej kopalni natrafia na trudności finansowe, a porozumienie się z kopalnią państwową w Brzeszczach utrudnione jest przez to, że kopalnia dotąd nie może dostarczyć większych ilości węgla, potrzebnego do przeprowadzenia prób w piecach. Sprawa ta jednak jest nadal bardzo aktualna i należy mieć nadzieję, że będzie niebawem rozwiązana.

Produkty uboczne. Ostatnia zima spowodowała, że zbyt koksu nie natrafiał na żadne trudności. Koniec jednak tego roku zupełnie zmienił stan pod tym względem. Zapasy koksu są naogół dość duże i rosną szybko. Aby temu zapobiec, Związek postarał się o włączenie większych gazowni do taryfy kolejowej związkowej, polskorumuńskiej, austriackiej, węgierskiej i czechosłowackiej. Taryfa ta daje możliwość eksportu koksu zagranicę. Równocześnie Związek nawiązał stosunki z firmami zagranicznymi, importującymi koks w Norwegii, Finlandji, Estonji, Łotwie i t. p. Narazie jest to dopiero początek, lecz jest rzeczą pewną, że stosunki te rozwiną się z biegiem czasu.

Gorzej przedstawia się obrót smołą surową i preparowaną. Wyrób smoły naogół wzrasta.

Tonny.

Rok	1925		1926		1927		1928		1929	
	surowa	prepar.	surowa	prepar.	surowa	prepar.	surowa	prepar.	surowa	prepar.
gazownie	12.526	7.318	14.881	8.674	19.620	8.057	22.500	10.500	23.500	11.750
koksoownie*)	44.401	16.367	51.937	17.006	66.074	21.927	78.689	24.105	86.902	22.820
razem	56.927	23.685	66.818	25.680	85.694	29.984	101.189	34.605	110.402	34.570

Równocześnie widać z danych Głównego Urzędu Statystycznego i z zestawień Związku Koksowni i Gazowni, że przywóz smoły surowej i preparowanej wzrasta.

Rok:	1926	1927	1928	1929
smoła surowa:				
fabryki chemiczne		tonny		
przy gazowniach	4.759	4.322	6.500	5.516
fabryki chem. górnośl.	576	3.887	2.008	1.525
smoła preparowana:	945	4.027	3.275	4.708

O ile przywóz smoły surowej jest potrzebny dla destylarni, istniejących przy gazowniach i na Górnym Śląsku przy koksowniach, to przywóz smoły preparowanej jest wprost szkodliwy, tem bardziej, że przynosi on duże straty Skarbowi Państwa.

Wartość smoły preparowanej, przywiezionej do Polski w złotych

Rok:	1926	1927	1928	1929
	201.000	1,149.000	809.000	745.000

Ten przywóz jest właśnie przyczyną, że gazownie swej smoły sprzedąć nie mogą i że ceny smoły spadają coraz niżej.

Przywóz natomiast smoły surowej do dalszej przeróbki reglamentowany przez Ministerstwo nie będzie szkodliwy, gdyż zapotrzebowanie destylarni wzrasta ze względu na popyt smoły drogowej.

Aby ostatecznie uregulować obrót smołą, Zarząd Związku powziął następujące uchwały:

1) Wystąpić do Rządu z żądaniem zupełnego zakazu przywozu smoły preparowanej. Gdyby zakazu takiego nie można było przeprowadzić, Związek wysuwa żądanie znacznego podwyższenia cła, tak, aby import się nie kalkulował.

2) Postarać się o ograniczenie przywozu smoły surowej w ten sposób, aby importować mogły tylko fabryki chemiczne, które przerabiają smołę na dalsze derywaty, jak Chemiczna Fabryka Ga-

zowni Warszawskiej, Gazowni Łwowskiej i Związku Koksowni.

Pozatem należy dążyć do tego, aby import smoły zmniejszyć, a możliwe to będzie wówczas, gdy cała smoła krajowa będzie mogła być przerobiona.

*) Dane pochodzą ze Związku Koksowni w Katowicach.

Idealnem posunięciem w tym kierunku byłby zakaz używania smoły surowej do jakichkolwiek celów poza destylacją. Takie zakazy istnieją już we Włoszech i we Francji, ze względu na zapotrzebowanie smoły przez przemysł drogowy, drzewny i wytwórczość materiałów wybuchowych. Wysiłki gazowni winny iść zatem w tym kierunku, aby smoła surowa nie była marnowana, lecz szła do destylacji.

Sprawy handlowe i celne. Ze względu na ciężkie warunki gospodarcze, zakłady komunalne ograniczały w zeszłym roku, wedle możliwości, swoje zakupy. Powodem tego było i to także, że ceny wszelkiego rodzaju przyrządów, przyborów, gazomierzy, wodomierzy i rur zasadniczo ciągle rosły i dotąd mają jeszcze tendencję zwyżkową.

Związek, mając na uwadze dobro zakładów, czynił starania o obniżenie cen w wielu przypadkach, obecnie zaś dąży do porozumienia się z dostawcami rur w celu ustalenia cen jednostkowych i obniżenia tychże. Naogół ceny rur są u nas o wiele wyższe niż zagranicą (około 20%). Jest to powodem, że budowa jednego kilometra rurociągu czy wykonanie urządzenia gazowego lub wodociągowego, wypada u nas drożej niż naprzykład w Niemczech, mimo, że tam robocizna jest znacznie droższa. Przypuszczać należy, że wytwórcy rur zrozumieją nasze stanowisko i w swoim własnym interesie ceny obniżą. Liczyć można wówczas na zwiększenie się liczby urządzeń i inwestycji w sieciach gazociągów i wodociągów.

Często zachodzą też fakty, że przemysł polski skarży się na zakłady komunalne, że niejednokrotnie czynią zakupy zagranicą. Wina jednak zwykle nie leży po stronie tych zakładów. Kupiec zagraniczny daje nam towar po pierwsze na czas, po drugie tanio i na kredyt dogodny. Nie można się więc dziwić, że gazownie czy wodociągi, które walczyć muszą z niedostatkami swego budżetu, kupują tam, gdzie taniej.

Elektrownie polskie poszły już od kilku lat po drodze czynienia zakupów przez własną spółdzielnię. Byłoby rzeczą niezwykle pożądaną, aby i przy Związku Gospodarczym Gazowni i Wodociągów powstała podobna instytucja. Organizacja tego rodzaju dostarczałaby rury i wszelkiego rodzaju przyrządy i przybory, wyszukując najtańsze źródła zakupu i wykluczając łańcuch pośredników, sama zadowolając się minimalnymi zyskami.

Handel z zagranicą, ograniczony w ostatnich latach, w roku bieżącym jest już prawie zupełnie wolny. O ile w pewnych przypadkach jest to wielkiem ułatwieniem, szczególnie przy inwestycjach w specjalnych gałęziach i działach gazownictwa i wodociągów, o tyle, z drugiej strony, stanowi poważne niebezpieczeństwo zalewu kraju przez wyroby przemysłu zagranicznego. A przeciw temu trzeba się bronić wszelkimi siłami. To, co poprzednio powiedziano, że zakłady komunalne zmuszone są do czynienia zakupów zagranicą, niech stanowi przestrożę dla naszych przemysłowców, jednak obowiązkiem naszych zakładów jest zawsze mieć na oku w pierwszej linii przemysł krajowy, a dopiero, gdy ten zawodzi, myśleć można o zagranicy. Jest to naszym obowiązkiem, a Związek specjalnie na to zwraca uwagę. Żadne cła i zakazy nas nie obronią, gdy bronić się nie będziemy sami.

Nowa taryfa celna, która zapewne już z końcem bieżącego roku wejdzie w życie, przewiduje cła ochronne, nawet dość wysokie, jednak układy z państwami zagranicznymi zawierają wiele postanowień, dotyczących się ulg celnych. Z ulg tych korzystać można, lecz Związek dziś już zwraca uwagę na to, że Ministerstwa ulgi celne stosować będą bardzo ostrożnie i tylko w tych przypadkach, gdy dany towar pod żadnym warunkiem towarem krajowym nie może być zastąpiony. Na ulgi więc liczyć nam nie wolno i przed każdym zamówieniem należy zbadać należycie rynek krajowy i przeprowadzić dokładną kalkulację.

Podania o ulgi lub pozwolenie przywozu opinuje zwykle Związek, czego żądają władze. Trzeba się liczyć z tem, że Związek — mimo dobrej woli — nie zawsze może opinować pomyślnie. Dlatego przed każdym większym zamówieniem zagranicą konieczne jest porozumienie się z biurem Związku, celem uniknięcia rozczarowań i nieuzasadnionych pretensyj.

Nowa taryfa celna, o której wspomniano, ma jeszcze poważne usterki. W najbliższym czasie zostanie ona poddana ponownej rewizji, w której Związek weźmie czynny udział.

Taryfa kolejowa. Wprowadzona w r. 1929 taryfa kolejowa okazuje się już dzisiaj w pewnych przypadkach nieodpowiednia, zczasem może się stać nawet szkodliwą. Przy transporcie węgla i koksu daje się odczuć poważne podrożenie. Należy zgłaszać do Związku wszelkie reklamacje przy przewozach, które będą dokładnie badane i zgła-

szane w odpowiednich instytucjach. Doprowadzą one czasem do zmiany nieodpowiednich punktów i przepisów taryfy.

O taryfie na przewóz koksu była mowa poprzednio.

Powszechna Wystawa Krajowa w Poznaniu. Opis Wystawy umieszczono już w sprawozdaniu za zeszły rok, a to z tego powodu, że XI Zjazd odbył się w Poznaniu i wtedy już należało uczestników zapoznać z wystawą Związku. Szczegółowe sprawozdanie będzie ogłoszone osobno.

Współpraca z Rządem. (Komitet Energetyczny — Rozporządzenie o budżetowaniu — Komercjalizacja).

Jak w poprzednich latach, Związek brał udział w kilku ankietach i w całym szeregu konferencji, dotyczących się spraw gospodarczych i handlowych.

W pierwszym rządzie współpracował w Komisji dla ułożenia nowej taryfy celnej, o czym wyżej była mowa, w której opracował grupy przedmiotów interesujących gazownie, wodociągi i kanalizację, przy udziale odpowiednich fachowców.

Zaznaczyć należy udział Związku w pracach Komitetu Energetycznego. Brano udział w konferencjach odnoszących się do paliw stałych, płynnych i gazowych, dalej w komisjach przesyłania energii na odległość, ostatnio zaś pod przewodnictwem dyr. Swierczewskiego stworzona została komisja gazyfikacyjna, której zadaniem jest ujęcie całokształtu tego zagadnienia. Związek zbierał również materiały z zakresu gazownictwa do Drugiej Konferencji Energetycznej, która odbędzie się w czerwcu r. b. w Berlinie.

Przechodząc do spraw ustawodawczych, zaznaczyć wypada opracowanie w porozumieniu ze Związkiem Elektrowni Polskich projektu rozporządzenia o budżetowaniu zakładów przemysłowych użyteczności publicznej, jak gazownie, wodociągi i elektrownie. Rozporządzenie to przewiduje przymusowe stworzenie w każdym zakładzie komunalnym funduszy: obrotowego, inwestycyjnego, odnowienia i zapasowego, które powstać mają z czystego zysku przedsiębiorstw w rocznych ratach, których wysokość jest ustalona. Nadwyżka czystego zysku może być dopiero przelewana do kasy miejskiej. Projekt tego rozporządzenia jest już zupełnie gotów i przyjęty został przez wszystkie Ministerstwa po wysłuchaniu opinii organów samorządowych, jak magistraty, województwa i t. d. Niebawem ukaże się ono w Dzienniku Ustaw. Rozporządzenie to położy raz na zawsze kres uszczuplaniu

dochodów poszczególnych zakładów przez niektóre zarządy miast, a ma na celu umożliwienie stałego ich rozwoju.

Wejście w życie tego rozporządzenia jest pierwszym krokiem do komercjalizacji przemysłów komunalnych. I ta sprawa jest już dziś ujęta w konkretny projekt, przedyskutowany na szeregu posiedzeń. Należy się spodziewać, że w przyszłym roku zostanie ona urzeczywistniona.

Sprawy finansowe, podatki i ulgi podatkowe. Związek brał w roku zeszłym udział w konferencjach, dotyczących się uregulowania finansów komunalnych. Załatwienie jednak tych spraw nie jest łatwe i dość jeszcze czasu upłynie, zanim znajdą się środki zaradcze.

Natomiast interwencja Związku w sprawach podatkowych naszych członków była skuteczna.

Przez wystąpienie Gazowni Warszawskiej do Trybunału Administracyjnego, przeciw opłacaniu podatku obrotowego od sklepów (składów), uzyskano, że Trybunał wyraźnie orzekł, iż zakłady komunalne, jak gazownie, wodociągi i kanalizacje nie potrzebują, na zasadzie ustawy z dnia 15 lipca 1925 r., opłacać podatku obrotowego, ani też nie mają obowiązku wykupywania świadectw przemysłowych. Orzeczenie to obejmuje wszelkie działy zakładów, a więc sklepy, instalacje, warsztaty, fabryki chemiczne i t. p.

Jeżeli chodzi o zakłady prywatne, to Związek przeprowadził ulgi podatkowe dla gazowni w Żywcu, Szczakowie i Tomaszowie Mazowieckim. Starania dla innych zakładów są w toku. Narazie są to ulgi chwilowe. Obecnie Związek stara się o wydanie rozporządzenia, żeby wszystkie zakłady użyteczności publicznej, będące własnością prywatną, mogły wykupywać świadectwa przemysłowe według ilości zajętych robotników i aby zmniejszyć im podatek obrotowy do 10%.

Sukcesem starań Związku w roku zeszłym jest przyznanie zwolnienia z opłat stemplowych rachunków za wodę i używanie kanalizacji. Związek stanął bowiem na stanowisku, że rachunek za wodę i używanie kanalizacji jest nakazem płatniczym związku komunalnego i jako taki nie podlega opłacie stemplowej. Stanowisko to Ministerstwo Skarbu zaaprobowало w przypadku, jeżeli istnieje przymus wodociągowy i kanalizacyjny.

Przepisy techniczne. W tym roku ukończono pracę nad projektem »Przepisów technicznych wykonywania urządzeń gazowych« oraz »Prze-

pisów dla instalatorów gazowych». Projekt pierwszych ukazał się już w druku.

Pierwszy projekt tych przepisów został opracowany przez dyr. Żardeckiego z Gazowni Lwowskiej i przez kilka lat był tematem licznych dyskusyj, które wprowadzały nowe zmiany. Obecny projekt uwzględnia nie tylko doświadczenia z ostatnich lat, lecz także postanowienia, przewidziane w przepisach francuskich, szwajcarskich i niemieckich. Cały projekt składa się z części ogólnej i szczegółowej, która dzieli się na przepisy o gazociągach układanych w ziemi, gazociągach dalekosiężnych, o urządzeniach domowych, przewiduje przepisy dotyczące się materiałów, jak rury, łączniki, uzbrojenia, gazomierze, przybory gazowe i t. p. Projekt ten, po ostatecznym poprawieniu, będzie mógł być wprowadzony w życie w każdej gazowni po zatwierdzeniu go przez daną radę miejską.

Obecnie Związek zbiera materiały do przepisów wodociagowych.

Normalizacja. Prace normalizacyjne tego roku posunęły się znacznie naprzód. Opracowano przeszło 250 norm z dziedziny rur żeliwnych, stalowych i kanalizacyjnych, łączników i kształtek, uzbrojeń, gazomierzy i t. p.

Ostatecznych norm dotąd jednak nie wydano z braku odpowiednich funduszy. Ukończono prócz tego zupełnie projekt słownictwa rurociągowego, który będzie niebawem ogłoszony w czasopiśmie »Gaz i Woda«.

Związek zainicjował również opracowanie norm dla smoły drogowej, które zostały ogłoszone w czasopiśmie »Gaz i Woda«. W obradach nad temi normami brały udział: Wydział Drogowy Ministerstwa Robót Publicznych, Związek Koksowni Polskich, Związek Wielkiego Przemysłu Chemicznego i Chemiczny Instytut Badawczy.

Z inicjatywy Związku ustalono również dwie tablice normalizacyjne technicznych gazów palnych.

Współpraca z instytucjami pokrewnymi. Z tej dziedziny należy wymienić przede wszystkim stały kontakt ze Związkiem Miast, oraz ze Związkiem Elektrowni Polskich, wreszcie ze Związkiem Przemysłu Chemicznego w sprawach aktualnych, tak gospodarczych i handlowych, jak ustawodawczych i naukowych.

Prace biura Związku. Na pierwszym miejscu należy wymienić zbieranie materiałów do statystyki za lata 1928 i 1929. Obecnie zestawia

się tablice, które będą ogłoszone w czasopiśmie »Gaz i Woda«.

Związek zebrał również całość materiałów do statystyki wodociagowej za lata 1926, 1927 i 1928; obecnie zbiera także dane za rok 1929. Ta statystyka będzie niebawem opracowana, z pomocą inż. Piotrowskiego z Wodociągów warszawskich.

W opracowaniu jest oprócz tego ankieta w sprawie ubezpieczeń od ognia i wypadków. Prace nad pierwszą sprawą wykazują już obecnie, że stawki ubezpieczeniowe, stosowane przez Towarzystwa Ubezpieczeń, są bardzo rozmaite i częstokroć niesprawiedliwie rozłożone. Jedynym racjonalnym postawieniem sprawy będzie przeprowadzenie ubezpieczenia kumulatywnego członków Związku. Koryści z tego rodzaju załatwienia sprawy są jasne, przedewszystkiem uzyskać będzie można przez to odpowiednie zniżki stawek. Staraniem Związku będzie zrealizowanie tej sprawy w najbliższym czasie.

Należy również niebawem przystąpić do uporządkowania sprawy stawek ubezpieczeniowych od wypadków.

Wszelkie prace biurowe mogłyby postępować prędzej, jednak Związek nie ma odpowiednich sił, któreby się mogły tem zajmować.

Propaganda. Wiele jest jeszcze spraw, których opracowaniem należałoby się zająć. Między innemi pilną kwestją staje się sprawa propagandy gazu i gazownictwa wogóle. Kilka projektów zorganizowania tej dziedziny rozbiło się o brak funduszy. Jednak sprawa ta jest zaledwie ważna, aby przejść nad nią do porządku dziennego. Dział propagandowy powinien być urządzony przy Związku jako samodzielna jednostka, prowadzona przez odpowiedniego fachowca. Gdyby każdy zakład gazowy zechciał $1\frac{1}{2}\text{‰}$ (jeden i pół promille) swego rocznego obrotu przeznaczyć na fundusz propagandowy, to zdziałać możnaby niezmiernie wiele. Patrząc na tę sprawę zagranicą, widzi się, jakich cudów propaganda dokonać potrafi i jak wpływa na rozwój gazownictwa i to nie tylko gazownictwa, ale na rozwój całego przemysłu.

W Niemczech istnieje także propaganda higieny i techniki sanitarnej. I tą dziedziną trzeba by zająć się u nas jak najprędzej.

Jak w zeszłym roku, Związek powołany został do Rady Opiekuńczej Państwowej Szkoły Chemicznej w Warszawie, a dyrektora Związku zaproszono do wykładów z zakresu gazownictwa

na kursach dla inżynierów komunalnych, urzędowych w Państwowej Szkole Higieny.

Prócz prac powyższych, biuro Związku przeprowadzało w ostatnim roku kilkakrotnie kontrolę budżetów i zamknięć rachunkowych niektórych ze swych członków. Czynności te można by stale wykonywać na żądanie, jednak musiałyby być one nadal osobno wynagradzane.

Z prac biura należy również podnieść, że załatwiono w roku ubiegłym 321 spraw w Ministerstwie Przemysłu i Handlu, w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, Ministerstwie Spraw Wojskowych, Ministerstwie Skarbu, Robót Publicznych, w bankach i innych instytucjach.

Okólników wysłano 10, obejmowały one najważniejsze sprawy bieżące, rozporządzenia, ustawy, ceny produktów i t. p.

Posiedzeń Zarządu odbyło się 4 i 1 posiedzenie prezydyjne.

Nowi członkowie. W bieżącym roku przybyło 3 członków, a to gazownia Śmigiel, Zakład Wodociągowy w Ciechocinku i w Lublinie.

Wystąpił ze Związku wodociąg miasta Miechowa, gdyż nie jest jednostką samodzielną.

Wszystkich członków jest obecnie 97, co w porównaniu z r. 1924 stanowi przyrost 53 zakładów.

Po sprawozdaniu dyrekcji wywiązała się dyskusja, a pierwszy zabrał głos dyr. Żardecki. Przedstawił mianowicie wniosek Zarządu Związku, aby na obecnym Walnym Zgromadzeniu nie omawiano zamknięcia rachunków, sprawdzonych już zresztą i przyjętych przez Komisję Rewizyjną, gdyż obejmuje ono 5 kwartałów, t. j. od 1 stycznia 1929 do 1 marca 1930, a to na zasadzie uchwały ostatniego Walnego Zgromadzenia w Poznaniu, które wprowadziło jako rok sprawozdawczy rok kończący się dnia 31 marca. Ponieważ okazało się,

że okres ten jako sprawozdawczy jest niepraktyczny, proponuje, aby zpowrotem wprowadzić rok kalendarzowy, t. j. aby na 31 grudnia 1930 r. zamknąć księgi normalnie, a sprawozdanie za ostatnie dwa lata przedłożyć przyszłemu Walnemu Zgromadzeniu w r. 1931.

Przewodniczący dyr. Dziurzyński poddaje ten wniosek pod głosowanie, przy którym przeszedł głosami wszystkich obecnych.

Z kolei dyr. Konopka przedkłada budżet Związku, uchwalony przez Zarząd w dniu 17 marca 1930 r.

Przychód	1930/31	1931/32
1. Składka członkowska	56.350 . . .	61.985
2. Zaległości	3.250 . . .	nie
3. Zwrot kosztów	800 . . .	przewiduje się
4. Nieprzewidziane	1.500 . . .	
	61.900 . . .	61.985
Rozchód	1930/31	1931/32
1. Administracja	32.750 . . .	36.000
2. Kasa Chorych	1.300 . . .	2.155
3. Koszty ogólne	3.000 . . .	3.300
4. Porto, stemple i depesze	1.250 . . .	1.300
5. Wyjazdy i koszty służbowe	1.700 . . .	1.900
6. Lokal, światło i opał	6.500 . . .	6.500
7. Związek Przem. Chem.	500 . . .	700
8. Prenumeraty, książki, składki	500 . . .	800
9. Subwencja dla czasop. »Gaz i Woda«	5.400 . . .	5.400
10. Zobowiązania do zapłaćenia	5.000 . . .	—
11. Ubezp. pracowników umysł. i podatek dochodowy	2.000 . . .	3.850
12. Nieprzewidziane	2.000 . . .	
	61.900 . . .	61.985

W budżecie na rok 1931 wprowadza się 10 % podwyżkę składek, zaproponowaną przez Walne Zgromadzenie w Poznaniu, przez co zmieniają się pozycje 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 11.

Z podwyżki budżetu na rok 1931 wynika podwyżka składek od 1 kwietnia r. 1931, które będą się przedstawiały następująco:

Klasa	Skala składek			Składka roczna	
				1930/31	1931/32
I	od produkcji	30.000 do	150.000 m ³	Zł 64.—	Zł 70.—
II	„	150.000 „	300.000 „	„ 160.—	„ 176.—
III	„	300.000 „	500.000 „	„ 320.—	„ 352.—
IV	„	500.000 „	700.000 „	„ 480.—	„ 528.—
V	„	700.000 „	1.500.000 „	„ 650.—	„ 715.—
VI	„	1.500.000 „	2.500.000 „	„ 750.—	„ 825.—
VII	„	2.500.000 „	4.000.000 „	„ 1.000.—	„ 1.100.—
VIII	„	4.000.000 „	10.000.000 „		
		od każdych 1000 m ³ po		„ 0·19	„ 0·21
		niemniej jednak niż 1000 Zł			
IX	„	10.000.000 m ³ od każdych 1000 m ³ po		„ 0·17	„ 0·19

Składki oblicza się od każdego 1000 m³ produkcji gazu czy wody w poprzednim roku budżetowym czy kalendarzowym, zależnie od tego, jaki rok wprowadzony jest w danym zakładzie. Zakłady wodociągowe płacą składki o 10% niższe, o ile obliczone są od produkcji wody. O ile składki oblicza się od ilości wody sprzedanej, to zniżka ta nie obowiązuje. Składki należy stale wpłacać z początkiem każdego kwartału.

Budżet ten Walne Zgromadzenie przyjęło, a równocześnie upoważniono Zarząd na prawach Walnego Zgromadzenia do poczynienia w nim ewentualnych zmian, wedle potrzeby. Składki na rok 1931 zostały uchwalone wedle podwyższonej skali z tem, że wpłacanie podwyższonych składek rozpocznie się dnia 1 kwietnia 1931 r.

W dalszej dyskusji zabrał głos dyr. Seifert, omawiając sprawę zakupna kopalni węgla. Uważa on mianowicie, że sprawa ta jest przedwczesna. O udziale w kopalni Brzeszcze narazie nie może być mowy, nawet przy najkorzystniejszym układzie z Rządem, gdyż węgiel z tej kopalni nie jest jeszcze dobrze zbadany. Co do innych projektów, to trzeba je dokładnie jeszcze zbadać. Podnosząc dalej z uznaniem działalność Związku, krytykuje brak załatwienia memorjałów w sprawie cen węgla, złożonych w swoim czasie w Ministerstwie Przemysłu i Handlu. Proponuje podniesienie tej sprawy bardziej stanowczo niż dotąd. Omawiając propozycję, aby Związek zajął się sprawami handlowymi, przypomina doskonały referat w sprawach węgla i koksów dyr. Klimczaka, który realnie ujmuje całokształt sprawy.

Dyr. Alexandrowicz uważa działalność Związku za bardzo korzystną dla członków; jako przykład rezultatów pracy Związku podnosi przeprowadzenie zwolnienia komunalnych zakładów wodociągowych z opłat stemplowych na rachunkach za wodę. Zniesienie tych opłat pozwoli wodociągom zaoszczędzić odpowiednie kwoty, które mogą być korzystnie dla zakładów zużyte.

Dyr. Żardecki omawia całokształt pracy Związku, nadmieniając, że Związek o pracach swych nie zawiadamia Zarządów miast, które z tego powodu niezawsze należycie orjentują się. Proponuje więc, aby sprawozdania z posiedzenia Zarządu były nie tylko drukowane w czasopiśmie »Gaz i Woda«, lecz także rozsyłane magistratom. Przechodzi dalej do kwestji propagandy gazu, stwierdzając, że ten dział nie rozwija się z powodu braku poparcia miast, które swego interesu nie rozumieją i pro-

ponuje poruszać tę sprawę bezustannie w prasie. Porusza z kolei sprawę gospodarki smołowej i uważa stanowisko Związku w tej sprawie za słuszne. Szczególniej uważa za konieczne uniemożliwienie przywozu smoły preparowanej, gdyż to powoduje obniżkę ceny tego produktu. Omawiając finansowe sprawy Związku, uważa, że Zarząd winien się zastanowić nad tem, czy Związek nie powinien się zająć się więcej sprawami handlowymi. Prowadzenie spraw handlowych przysporzyłoby Związkowi funduszy, które dziś nie wystarczają. Z drugiej strony uważa, że składki do Związku nie są równomiernie zastosowane i że duże zakłady stosunkowo mniej płacą, niż mniejsze. Proponuje w końcu wybranie z Zarządu Związku komisji z 4 osób, któraby zastanowiła się, w jaki sposób działalność Związku usprawnić w kierunku handlowym.

Przewodniczący dyr. Dziurzyński — w odpowiedzi dyr. Żardeckiemu — komunikuje, że Związek bardzo obszernie opracowuje swe sprawozdania i drukuje je zaraz w »Gaz i Woda«. Na wybór komisji zasadniczo zgadza się i zawiadamia, że sprawę tę weźmie jako jedną z pierwszych na następne posiedzenie Zarządu.

Dyr. Swierczewski, zwracając się do dyr. Żardeckiego, podnosi, że zdaniem jego składki do Związku są rozdzielone całkiem sprawiedliwie, gdyż należy wziąć to pod uwagę, że duże zakłady, posiadające większą administrację, mniej mogą korzystać z usług Związku, niż małe.

Następnie dyr. Ptaszek porusza sprawę wspólnego zakupna węgla dla członków przez biuro Związku. Twierdzi, że z tego tytułu Związek mógłby mieć wielkie dochody, przyczyniając się równocześnie do obniżenia ceny węgla. Radzi, aby Związek nie czekał na to, aby wszystkie gazownie i wodociągi w tej sprawie wystąpiły solidarnie, ale aby porozumieć się narazie z kilkoma. O ile te dadzą swe pełnomocnictwa i sprawa rozwine się pomyślnie, to wówczas przystąpią i inne. Omawia też taryfę kolejową na koks, która nie jest dobrze ułożona, gdyż uniemożliwia gazowniom prowincjonalnym sprzedaż koks na dalsze odległości.

Dyr. Swierczewski uważa sprawę wspólnego zakupna węgla za zupełnie słuszną, jednak przypomina pertraktacje z koncernami, które wówczas zawiodły. Co do protokółów posiedzeń Zarządu, to uważa za bardzo pożądane, aby je magistratom rozsyłać.

Dyr. Dalbor krytykuje, że Walne Zgromadzenie Związku odbywa się w jednym dniu z Wal-

nem Zgromadzeniem Zrzeszenia. Twierdzi, że na omawianie ważnych spraw niema nigdy czasu. Dalej omawia trudności w zakupie smoły na prowincji, gdyż gazownie nie posiadają bocznicy, a dostawa w beczkach natrafia na trudności. Porusza kwestię ulgi celnej, które zdaniem jego nie są udzielane w odpowiedni sposób. Krytykuje ograniczenia tych ulg w przypadkach, gdy chodzi o przedmioty nie wyrabiane w kraju. Przechodząc do spraw węglowych, uważa stworzenie centrali zakupnej węgla narazie za niemożliwe i przypuszcza, że koncerny nie dadzą rabatów lub bardzo małych. Omawia dalej propagandę, która dotąd nie jest zorganizowana.

W sprawie organizacji działu handlowego przy Związku zabiera głos dyr. Klimczak, który powołuje się na tezy swego referatu w sprawie koksu oraz uważa propagandę i żywą działalność w tym kierunku za konieczną.

Dyr. Seifert docenia, że Związek wielu sprawami zająć się nie może, gdyż nie posiada na to funduszy. W dłuższym przemówieniu uzasadnia konieczność zapoznawania zarządów miast z pracami Związku i dlatego pochwała myśl rozsyłania sprawozdań magistratom.

W odpowiedzi dyr. Dalborowi zabiera głos dyr. Swierczewski, który stwierdza, że układanie szczegółów programu Zjazdu należy wedle regulaminu do komitetów miejscowych. Jeżeli więc oba Zgromadzenia wypadły w jednym dniu, to wynikało to jedynie z niemożliwości pomieszczenia wszystkich referatów, posiedzeń i wycieczek w czterech dniach Zjazdu. I tak dochodzą go głosy, że magistraty pomniejszych miast twierdzą, że Zjazdy są za długie i za częste, proponują nawet urządzenie ich co dwa lata, co byłoby dla sprawy bardzo niepożądane.

W odpowiedzi na przemówienia zabiera głos przewodniczący dyr. Dziurzyński, który stwierdza, że odnośnie do wspólnego zakupu węgla czyniono starania i odbywano konferencje z koncernami węglowymi, które jednak nie doprowadziły do rezultatów takich, jakich się spodziewano, z braku solidarności członków. Zresztą Związek jest finansowo za słaby i nieprzygotowany do tak wielkich transakcyj. Miasta w ostatnich czasach źle płacą, więc ryzyko zamawiania zwiększyło się i niema kto wziąć na siebie delcredere; nie może ono ciążyć na dużych zakładach. Także sprzedaż koksu nie jest łatwą sprawą. Pewne kroki poczyniono w kierunku eksportu. Sprawa smoły jest

postawiona dobrze, ale czy uda się przeprowadzić zakaz sprowadzania smoły preparowanej, to dopiero przyszłość pokaże. Co do memorjałów w sprawie węgla, to nie uważa, żeby one miały wielkie widoki powodzenia. Memorjał w sprawie używania koksu gazowego przez instytucje rządowe został złożony. Prowadzenia spraw handlowych obecny statut Związku nie przewiduje. Życzenia w tym kierunku przyjmuje za wytyczne dla Zarządu, który się tem zajmie.

Celem wyjaśnienia pewnych punktów dyskusji zabrał głos dyr. Konopka. Przedewszystkiem zaznaczył, że Związek tylko to może czynić, na co mu wystarczają środki i szczupły personel, który jest przeciążony. Ześrodkowanie zakupów węgla w Związku, już od kilku lat nie ma powodzenia, jednak biuro Związku gotowe jest zakupić węgiel dla tych członków, którzy je do tego upoważnią. Sprawa sprzedaży koksu jest również aktualna, jednak obecnie w najgorszym czasie nie łatwo konkurować z koksowniami. Stworzenie przy Związku centrali zakupów należy mieć na uwadze. Gdyby można liczyć na poparcie członków, to Związek mógłby mieć z tego tytułu poważne dochody.

Sprawozdania roczne z działalności Związku rozsyła się wszystkim członkom i to bardzo obszernie. Były nawet zarzuty, że te sprawozdania są zbyt obszerne. Rozsyłanie sprawozdań czy protokółów zarządom miast uznaje za bardzo korzystne, a nawet konieczne. Jednak biuro Związku tem zajmować się nie może i nie powinno. Łatwiej jest kierownikom zakładów po otrzymaniu sprawozdania podzielić je i rozesłać tym członkom miejscowego zarządu, którym uważa za stosowne. Biuro Związku nie może przecież wiedzieć, komu ma posłać. Najkorzystniejsze byłoby przysyłać odpowiednie numery czasopisma »Gaz i Woda«.

Omawiając sprawy finansowe Związku, stwierdza dyr. Konopka, że jeżeli budżet Związku jest niezrównoważony, to powodem tego jest głównie zaleganie ze składkami. Związek przeto nieraz jest w bardzo trudnym położeniu i uciekać się musi do pożyczek, które powodują długi. Gdyby składki wpływały regularnie, to Związek mógłby pracować spokojnie nawet przy tych składkach, jakie są obecnie. W końcu przemówienia dyr. Konopka prosi o więcej zainteresowania się sprawami biura ze strony członków.

W dalszej dyskusji dyr. Swierczewski podnosi, że prace Związku są wydane, jednak jak zwykle niektóre sprawy podlegają krytyce, co jest

rzeczą zupełnie naturalną. Podnosi dalej zasługi dyr. Konopki, któremu dziękuje w imieniu członków Związku.

ad 4) Po zamknięciu dyskusji dyr. Dziurzyński zarządza wybory do Zarządu na rok 1930/31.

Komunikuje, że na mocy § 23 statutu ustępują członkowie: Gazownia Warszawska, Gazownia Poznańska, Gazownia Bydgoska, Gazownia Toruńska oraz Wodociągi Łwowskie i stawia wniosek, aby Walne Zgromadzenie wybrało tych samych do Zarządu, a w miejsce Gazowni Toruńskiej, gdzie obecnie sprawa dyrekcji nie jest jeszcze załatwiona, proponuje wybrać Wodociąg w Częstochowie. Wniosek uchwalono jednogłośnie.

Wobec tego nowy Zarząd jest następujący: Gazownia Warszawska, Wodociąg Warszawski, Gazownia Poznańska, Wodociąg Poznański, Gazownia Łódzka, Gazownia Łwowska, Wodociąg Łwowski, Gazownia Krakowska, Wodociąg Krakowski, Gazownia Bydgoska, Gazownia Grudziądzka, Gazownia w Lesznie, Gazownia Królewsko-Hucka, Wodociąg w Częstochowie, Wodociąg w Ciechocinku.

Zkolei przystąpiono do wyboru Komisji Rewizyjnej i uchwalono wybrać do tejże pp. inż. Baranowicza, wicedyrektora Wodociągów i Kanalizacji w Warszawie, inż. Morawskiego Jana, dyrektora Gazowni, Wodociągów i Elektrowni w Tczewie, inż. Zaborowskiego, dyrektora Gazowni w Kaliszu, p. Adama Myszkowskiego, sekretarza Zrzeszenia Gazowników i Wodociągowców Polskich w Warszawie oraz p. Foltąńskiego, naczelnika buchalterji Wodociągów i Kanalizacji w Warszawie.

ad 5) Wolne wnioski. Dyr. Żardecki porusza, że niektóre magistraty, szczególnie mniejszych miast np. Leszna, Jarosławia, Ostrowa i t. p. nie pozwalają dyrektorom swych zakładów wyjeżdżać na Zjazdy lub posiedzenia Zarządów, zastawiając się względami oszczędnościowymi. Takie pojmowanie sprawy uważa za szkodliwe, tak dla samych zakładów, jak dla gazownictwa i techniki wodociągowo-kanalizacyjnej. Polityka tego rodzaju jest krótkowzroczna i jest świadectwem, że niektórzy kierownicy miast nie zdają sobie sprawy z zadań zakładów komunalnych. Miasta winny dbać o to, aby kierownicy zakładów komunalnych utrzymywali stałą łączność z organizacjami zawodowymi. Obowiązkiem magistratów jest nie tylko delegować swych kierowników zakładów na posiedzenia i zjazdy, ale uznawać te wyjazdy za

urzędowe, gdyż odbywają się wyłącznie w interesach danych zakładów. Stawia następnie wniosek, aby Związek zwrócił się do magistratów miast, które nie wysyłają swych delegatów na Zjazdy lub przeszkadzają w wyjazdach na posiedzenia Zarządu, czy też nie uznają tych wyjazdów za urzędowe, t. j. nie chcą ponosić kosztów tychże, z przedstawieniem, że tego rodzaju postępowanie nie jest racjonalne. Gdyby przedstawienie to nie poskutkowało, Związek zwróci się do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z prośbą o udzielenie odpowiednich wskazówek podległym władzom, aby pouczyły poszczególnych kierowników zarządów miast o konieczności popierania organizacji zawodowych, a w szczególności Zjazdów dorocznych.

Wniosek dyr. Żardeckiego uchwalono jednomyślnie.

W tej sprawie zabiera jeszcze głos dyr. Seifert, który z naciskiem piętnuje stanowisko burmistrzów miast Leszna, Jarosławia i Ostrowa, którzy widocznie jako nefachowcy nie umieją ocenić potrzeby zawodowych zjazdów pracowników komunalnych. Wymawianie się w tych przypadkach oszczędnością są tylko dowodem złośliwości i braku taktu.

Zkolei zabrał głos dyr. Klimczak i postawił wniosek następujący:

»Rok temu otwarto Powszechną Wystawę Krajową w Poznaniu. Przypomnijmy sobie, jaki udział w tej Wystawie wzięli Gazownicy i Wodociągowcy.

Stwierdzamy dziś tu wszyscy radośnie, że pawilon nasz »Gaz i Woda«, jak na nasze skromne środki finansowe, był obmyślany i urządzony pierwszorzędnie.

Bezspornie jest to zasługą naszego Prezesa Związku Gospodarczego Gazowni i Wodociągów, dyr. Dziurzyńskiego i dyr. Kotowicza, którzy nie szczędzili czasu i pracy, zachęcali wszystkich kolegów do jak najskrupulatniejszej działalności, znajdując swój wyraz w tem, że tak eksponaty, jak wszelkie wykresy statystyczne oraz praktyczne sposoby zastosowaniu gazu były przedmiotem wielkiego i żywego zainteresowania nie tylko w kołach specjalistów, lecz i szerszej publiczności.

Sądzę, że będę wyrazicielem zapatrywań wszystkich zebranych Kolegów, jeśli na odbywającym się tu Walnem Zebraniu Związku Gospodarczego, złożymy Prezesowi Dziurzyńskiemu, dyr. Kotowiczowi oraz Dyrektorowi Związku Gospodarczego

inż. Konopce z serca płynące najserdeczniejsze podziękowanie za Ich owocną działalność na polu gazownictwa».

Wniosek dyr. Klimczaka został przyjęty przez aklamację.

O godzinie 19-tej przewodniczący dyr. Dziurzyński posiedzenie zamknął, dziękując wszystkim za tak liczne przybycie i żywe zainteresowanie aktualnymi zagadnieniami gazownictwa i techniki wodociągowo-kanalizacyjnej.

Spis członków

Związku Gosp. Gazowni i Zakładów Wodociągowych w Państwie Polskiem.

G a z o w n i e:

Miejscowość	Województwo	Tytuł przedsiębiorstwa
1. Bielsko	śląskie	Gazownia Miejska
2. <u>Bojanowo</u>	poznańskie	Magistrat m. Bojanowa — Gazownia
3. Borysław	lwowskie	»Gazolina« S. A. Borysław
4. Bydgoszcz	poznańskie	Gazownia Miejska
5. Chełmno	pomorskie	Zarząd Gazowni i Elektryfikacji Miejskiej w Chełmnie — Magistrat
6. Chełmża	pomorskie	Magistrat m. Chełmży
7. Chodzież	poznańskie	Magistrat m. Chodzieży — Gazownia
8. Chojnice	pomorskie	Elektrownia, Gazownia i Wodoc. Miejskie
9. Cieszyn	śląskie	Miejski Wydział Budowlany
10. Czarnków	poznańskie	Magistrat — Gazownia
11. Czersk	pomorskie	Gazownia Czersk, Pomorze
12. Drohobycz	lwowskie	Miejski Zakład Gazowy
13. Działdowo	pomorskie	Magistrat — Gazownia Miejska
14. Gniezno	poznańskie	Miejskie Zakłady dla Światła i Wody
15. <u>Gostyń</u>	"	Gazownia Miejska
16. Grudziądz	pomorskie	Gazownia Miejska
17. Inowrocław	poznańskie	Gazownia Miejska
18. <u>Jarocin</u>	"	Miejskie Zakłady Światła, Siły i Wody — Gazownia
19. Jarosław	lwowskie	Gazownia Miejska
20. Kalisz	łódzkie	Gazownia Miejska
21. <u>Kępno</u>	poznańskie	Magistrat m. Kępna — Gazownia
22. Kołomyja	stanisławowskie	Kołomyjska Gazownia Miejska
23. Kościan	poznańskie	Gazownia Miejska
24. <u>Koźmin</u>	"	Gazownia Miejska
25. Kraków	krakowskie	Krakowska Gazownia Miejska
26. Królewska-Huta	śląskie	Królewsko-Hucka Gazownia Tow. Akc.
27. <u>Krotoszyn</u>	poznańskie	Miejska Gazownia i Zakłady Wodoc.
28. Kruszwica	"	Magistrat m. Kruszwicy — Gazownia
29. <u>Leszno</u>	"	Miejskie Zakłady Światła, Siły i Wodociągów — Gazownia
30. Lublin	lubelskie	Miejski Zakład Gazowy
31. Lwów	lwowskie	Zakład Gazowy Miejski
32. Łódź	łódzkie	Zarząd Gazowni Miejskiej
33. Margonin	poznańskie	Magistrat m. Margonina — Gazownia
34. <u>Międzychód</u>	"	Gazownia i Elektrownia T. A.
35. Mysłowice	śląskie	Miejska Gazownia i Wodoc. Mysłowice
36. Nakło	poznańskie	Gazownia Miejska
37. <u>Ostrów</u>	"	Zarząd Gazowni i Wodociągów Miejskich

Miejscowość	Województwo	Tytuł przedsiębiorstwa
38. <u>Ostrzeszów</u>	poznańskie	Miejskie Zakłady Kanalizacji, Wodociągu i Gazowni
39. Oświęcim	krakowskie	Zarząd Elektrowni w Sierszy Wodnej p. Trzebinia — Gazownia Oświęcim
40. Piotrków	łódzkie	Zjednoczone Przedsiębiorstwa miasta Piotrkowa — Gazownia
41. Podgórz	pomorskie	Miejska Stacja Gazowa
42. Poznań	poznańskie	Gazownia Miejska
43. Pszczyna	śląskie	Magistrat m. Pszczyny — Gazownia
44. Radom	łódzkie	Gazownia m. Radom
45. Rakoniewice	poznańskie	Magistrat (Gazownia)
46. <u>Rawicz</u>	"	Gazownia, Elektrownia i Wodoc. Miejskie — Gazownia
47. Rybnik	śląskie	Miejskie Zakłady Przemysłowe — Gazownia
48. Rzeszów	lwowskie	Gazownia Miejska
49. Sępólno	pomorskie	Magistrat — Gazownia Miejska
50. <u>Śmigiel</u>	poznańskie	Gazownia i Wodociągi Miejskie
51. Solec Kujawski	"	Magistrat Solec Kujawski — Gazownia
52. Stanisławów	stanisławowskie	Gazownia Miejska
53. Starogard	pomorskie	Administracja Gazowni, Elektrowni i Wodociągów Miejskich
54. <u>Swarzędz</u>	poznańskie	Gazownia Miejska
55. Szczakowa	krakowskie	Gazownia Szczakowska Sp. z o. o.
56. Tarnów	"	Gazownia Miejska
57. Tarnowskie Góry	śląskie	Gazownia, Elektrownia i Wodoc. Miejskie
58. Tczew	pomorskie	Miejska Elektrownia, Gazownia, Zakłady Wodociągowe i Kanalizacyjne
59. Tomaszów Mazowiecki	łódzkie	Zjednoczone Gazownie S. A.
60. Toruń	pomorskie	Elektrownia i Gazownia Miejska
61. Tuchola	"	Magistrat m. pow. Tucholi — Gazownia
62. Warszawa	Warszawa	Dyrekcja Gazowni Miejskiej m. st. Warszawy
63. Wielkie Hajduki	śląskie	Zarząd Górnośląskiej Centrali Gazowej
64. Wilno	wileńskie	Gazownia Wilno
65. Włocławek	warszawskie	Magistrat — Wydział budowlany
66. <u>Wolsztyn</u>	poznańskie	Gazownia Miejska
67. <u>Zbąszyn</u>	"	Gazownia Miejska
68. Żnin	"	Zakład Gazowni i Wodociągu Miejskiego
69. Żywiec	krakowskie	Przedsiębiorstwo Gazowe Sp. z o. o.

W o d o c i ą g i:

1. Bydgoszcz	poznańskie	Dyrekcja Wodociągów i Kanalizacji
2. Ciechocinek	warszawskie	Państwowy Zakład Wodociągowy
3. Cieszyn	śląskie	Magistrat — Wydz. Budowl. Zarząd Wodoc.
4. Częstochowa	kieleckie	Zarząd Wodociągów m. Częstochowy
5. Gniezno	poznańskie	Miejskie Zakłady dla Światła i Wody
6. <u>Jarocin</u>	"	Miejskie Zakłady Światła, Siły i Wodoc.
7. Katowice	śląskie	Wydz. Powiatowy — Oddz. Techn. Wodoc.
8. Kraków	krakowskie	Wodociąg st. król. m. Krakowa
9. <u>Krotoszyn</u>	poznańskie	Miejska Gazownia i Zakł. Wodoc.

Miejscowość	Województwo	Tytuł przedsiębiorstwa
10. Królewska Huta	śląskie	Magistrat — Zarząd Wodociągów
11. Leszno	poznańskie	Miejskie Zakłady Światła, Siły i Wodoc.
12. Lublin	lubelskie	Miejskie Wodociągi Lubelskie
13. Lwów	lwowskie	Miejskie Zakłady Wodoc we Lwowie
14. Łęczyca	warszawskie	Wodociągi Miejskie
15. Miechów	kieleckie	Magistrat pow. m. Miechowa
16. Ostrów	poznańskie	Zarząd Gazowni i Wodociągów Miejskich
17. Pleszew	"	Magistrat m. Pleszewa — Wodociągi
18. Podgórz	pomorskie	Miejska Stacja Gazowni i Wodociągów
19. Poznań	poznańskie	Wodociągi Miejskie
20. Radom	łódzkie	Zarząd Wodociągów m. Radomia
21. Rybnik	śląskie	Miejskie Zakłady Przemysłowe
22. Śmigiel	poznańskie	Gazownia i Wodociągi Miejskie
23. Tarnów	krakowskie	Miejski Zakład Wodociągowy w Tarnowie
24. Tarnowskie Góry	śląskie	Gazownia, Elektrownia i Wodoc. Miejskie
25. Tczew	pomorskie	Miejska Elektrownia, Gazownia, Zakłady Wodociągowe i Kanalizacyjne
26. Toruń	pomorskie	Magistrat m. Torunia — Zarząd Wodoc.
27. Warszawa	Warszawa	Dyrekcja Wodociągów i Kanalizacji m. st. Warszawy
28. Wilno	wileńskie	Magistrat m. Wilna — Wydział Wodociągów i Kanalizacji
29. Włocławek	warszawskie	Magistrat — Wydział budowlany

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA

41187 / 1929-30

AE00365639